

43. Wnioski rodzin których żywiciele znajdują się na robotach w Niemczech o udzielone zasiłku. Powiat Pol. K. O. Stanisławów. Okręg Galicja // AAN: zesp. 125: Rada Główna Opiekuncza, sygn. 626, 27 s.
44. Zjazdy Dystryktów. Korespondencja, programy i potokoły ze zjazdów działaczy i pracowników G.R.O. z Okręgów: Krakowskiego, Lubelskiego, Radomskiego i Warszawskiego // AAN: zesp. 125: Rada Główna Opiekuncza, sygn. 76.

Мосорко Марьяна. Деятельность польских комитетов оценки в Галиции периода Второй мировой войны. В статье осуществлен анализ условий материально-бытовой жизни польского населения Галиции в 1941–1944 гг. Прослеживается влияние немецкой оккупационной политики на изменения экономического и социального характера. Функционирование черного рынка и введение карточной системы привели к нарастанию дефицита и голода. У таких условиях вопросом улучшения материально-бытовой жизни поляков Галиции занялись подразделения Главного совета опеки – польские комитеты. Их работа заключалась в налаживании работы сиротских приютов, открытии полевых кухонь и пунктов питания для детей и младенцев, оказании материальной и медицинской помощи населению и т. п.

Ключевые слова: поляки, Галиция, нацистский оккупационный режим, польские комитеты, материально-бытовая жизнь.

Mosorko Maryana. Polish Social Care of Galicia During the Second World War. The article analyzes the conditions of material and everyday life of the Polish population of Galicia during 1941–1944. The influence of German occupation policy on changes in economic and social life is determined. Black market operations and the introduction of card system contributed to the increase in the deficit and hunger. In such circumstances, the improvement of material and everyday life of the Polish people of Galicia took up the newly created units of the Main Burns – Polish committees. Their work was aimed at establishing of orphanages, open field kitchens and food items for children and infants, providing material and medical care and so on.

Key words: Polish, Galicia, German occupation system, Polish committees, material and everyday life.

Стаття надійшла до редколегії
14.12.2014 р.

УДК 94(477+477.82)«188»(=162.3)

Світлана Шульга

Родина волинських чехів Прокупеків

У статті розглянуто історію родини волинських чехів Прокупеків, яка емігрувала з Чехії на територію Волинської губернії у 80-х роках XIX ст. Для детального вивчення особливостей еміграційного руху чехів до Росії важливі виокремлення людського фактора, показ впливів еміграції на окрему людину та родину. Історію сім'ї Прокупеків розглянуто крізь призму історії чеської імміграції в Російській імперії. Вирізняються три покоління родини й визначається рівень їх соціальної адаптації протягом XIX–XX ст. Проведено паралелі між волинською общиною чехів та чеською діаспорою Києва, визначено їхні характерні риси. Виокремлено проблему асиміляції чеського елемента в середовищі іноетнічного населення.

Ключові слова: еміграція, чехи, волинські чехи, Волинь, національна ідентичність.

Постановка наукової проблеми та її значення. У другій половині XIX ст. склалися економічні та політичні умови до еміграції тисяч чехів у різні регіони Європи та Америки. Значна частина чеського населення емігрувала до Росії, зокрема в Крим і Правобережну Україну (Волинську, Подільську, Київську губернії).

Наприкінці 60-х рр. XIX ст. склалися сприятливі умови для посилення переселенського руху, особливо німців і чехів. Еміграція чеського населення на Волинь була значно чисельнішою, аніж до інших регіонів імперії, оскільки умови оселення тут були сприятливішими, а пільги – ширшими [12; 25; 1]. Саме період 60–70-х рр. XIX ст. можна вважати часом масового еміграційного руху на терени Волині, яка розмістилася на шляху до центральних регіонів імперії й на теренах якої залишалося багато іноземних переселенців (німців, чехів, голландців та ін.).

Сприятливі умови для придбання землі стали основним чинником переселення чехів на Волинь, адже чехи – землеробський народ. Земля становила для них головну цінність. Скасування кріпацтва, початок проведення реформ у Росії 60–80-х рр. XIX ст. сприяли бурхливому розвитку сільського господарства та промисловості, залізничного транспорту, міст як промислових центрів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. До Росії в середині XIX ст. переселялися здебільшого чехи-землероби. Вони купували землю, облаштовували господарство, зводили будинки та господарські споруди. При цьому землеробська культура чеського народу середини XIX ст. значно випереджала культуру обробітку землі місцевого українського населення: чехи використовували багатопілля, займалися вирощуванням технічних культур, користувалися досконалішими знаряддями праці, широко впроваджували штучні добрива тощо.

Рух чеських колоністів саме на терени Волинської губернії пояснюється також і сприятливою для них політичною та релігійною ситуацією. Дійсний статський радник Олександр Воронін, який за завданням царського ряду вивчав становище іноземних поселенців у Південно-Західному краї (Київська, Подільська й Волинська губернії), зазначав, що 1868 р. на Волинь переселилося 135 чеських сімей, у 1869 р. – 449, 1870 р. – 337 [3]. Уряд, переслідуючи політичні цілі, проводив протекціоністську політику щодо чеських поселенців. 10 червня 1870 р. імператор Олександр II затвердив постанову Комітету міністрів Росії «Про оселення чехів на Волині» [18]. Протягом наступних років з'явилася ще низка постанов про пільги для чеських поселенців (див. Громачевский С. Г. Ограничительные законы по землевладению в западном крае: с историческим обзором их, законодательными мотивами и разъяснениями / С. Г. Громачевский. – СПб., 1904. – 173 с.) [4; 22].

Станом на 1871 р. в губернії проживало 1284 чехи, а всього в Південно-Західному краї – 1899 [3]. За першим загальним переписом Російської імперії 1897 р., у Волинській губернії зареєстровано 27 670 чехів, що складало 55 % від кількості всіх чехів, які оселилися в Російській імперії (50 385 осіб, із них у європейській частині – 30 299) [15, Т. XI]. Більшість чеських емігрантів оселилася в сільській місцевості.

У Київській губернії чехи оселялися в містах і містечках, менше – у селах. Станом на 1897 р. в губернії зафіксовано 3294 осіб, із них сільського населення – 2211 чол. [13, с. 330–336]. Потреба у кваліфікованій робочій силі в Південно-Західному краї Росії зростала швидкими темпами. Реформи 70–80-х рр. та їх упровадження викликали необхідність саме в освічених і високопрофесійних працівниках, зокрема робітниках, техніках тощо. На відміну від еміграції на Волинь чеські іммігранти стали масово оселятися у Києві в останній чверті XIX ст. Значна частина з них – працівники, котрі мали технічні спеціальності (техніки, слюсарі, інженери тощо). Вони оселялися в міських окраїнах, утворюючи цілі чеські анклавні, наприклад у районі Шулявки.

Чеські інженери, механіки, які масово приїжджали до Києва, працювали переважно на підприємствах, власниками яких були чехи або мали в них частку капіталу. Одне із таких підприємств – Київський чавуноливарний і механічний завод, заснований швейцарським підприємцем Якубом Гретером, а в 1889 р. його співвласником став чеський інженер Йозеф Криванек [11, с. 374]. Окрім згаданого заводу, у Києві працювали інші підприємства, що належали чехам. Це – завод сільсько-господарських машин В. Фільверта й Ф. Дедіні, завод із виробництва ковкого чавуну А. Унгермана та Т. Неедлі, фабрика духових інструментів І. Индржишека тощо [11, с. 373–397].

Отож, чеські общини Волині та Києва почали формуватись у різні десятиліття XIX ст., мали певні особливості в соціальній структурі, освіті, менталітеті, що впливало на рівень асиміляції в середовищі російськомовного міста та україномовного волинського села.

Волинські чехи, котрі переїжджали на Волинь наприкінці століття, не могли отримати дешевої землі, оскільки вона наприкінці століття стала дорожчати. Темпи аграрної колонізації знижувалися. Окрім того, стосовно іноземних колоністів у краї почалися утиски та обмеження. У 1874 р. відмінено пільгу для іноземців стосовно військової повинності, яка була вагомим фактором переселення. Зазнали невдачі також сподівання царату щодо створення чеської братської церкви в Росії та перетворення її на важіль антикатолицької дії. Так, у 1878 р. в Міністерство внутрішніх справ надійшло повідомлення від Київського генерал-губернатора про припинення активної колонізації Волині. Стосовно чехів він повідомляв, що їх переселення в три з половиною рази зменшилося в 1875–1877 рр.,

порівняно з періодом 1868–1874 рр. [22, арк.144]. Подальшими кроками (ліквідація чеських парафій, чеських волостей) російська влада спричинила припинення аграрної колонізації чехів на терени краю. Тому у 80–90-х рр. розпочинається міграція чеського населення в міста, зокрема до Києва, а також повітових міст (Луцьк, Ровно, Дубно). Але навіть у таких умовах чеська община намагалася налагоджувати та зберігати контакти в «чужому» середовищі: робітники влаштовувалися на роботу до чеських підприємств, орендували житло в чехів, запрошували до шкіл чеських учителів. У Києві й інших містах виникали освітні та культурні товариства (Товариство Яна Амоса Коменського), спортивні організації («Сокіл»), відкривалися часописи («Чехослован», «Русский чех»). Саме за допомогою високого рівня самоорганізації чехам удавалося зберігати чіткі ознаки національної ідентичності та втримувати общину від асиміляційних потоків як у сільських поселеннях, так і в місті.

Типовим прикладом указанного періоду чеської імміграції в Україні була родина Прокупеків. Йозеф Прокупек народився в 1870 р. в Чехії в селі Лестков, що поблизу міста Турнов (Lestkov, Turnov). Батьки Йозефа Прокупека – Йозеф (1841 р. н.) та Анна (1850 р. н.) (Гейдукова) Прокупекі – були селянами (Сповідальна книга Луцької кафедральної римо-католицької церкви й костелів Луцького деканату 1910 р.) [5, арк. 101 зв.]. У 1882 р. сім'я, сподіваючись на придбання землі, емігрує до Росії та оселяється в с. Теремно Луцького повіту Волинської губернії (сучасний район м. Луцька) [6, с. 23741, картка (1941 – 1943 рр.)], де з 70-х рр. жила численна колонія чехів. Чехи, які мешкали в околицях Луцька, мали можливість як вести своє господарство на землі та займатися ремеслом, так і давати освіту та професію своїм дітям у місті. У Теремно під Луцьком працювала початкова чеська школа [27, с. 13–14].

Передбачаємо, що так було і в родині Прокупеків. Син Йозеф здобуває початкову освіту та професію, очевидно слюсарю, на Волині й у середині 90-х рр. відправляється до Києва, де знаходить роботу на одному з чеських підприємств. Такий шлях був звичним для чеської молоді, яка намагалася знайти роботу та отримати освіту. Про це свідчать, зокрема спогади Франтішки Гофманової, батько якої на початку століття також відправився до Києва навчатися й працювати слюсарем, а його брат – ковбасником [20].

У 1899 р. Йозеф Прокупек одружується з Франтішкою Коцековою, про що зроблено запис у Метричній книзі Луцької кафедральної римо-католицької церкви [7, арк. 65 зв.] (див. фото 1). Франтішка Коцекова народилася 8 серпня 1878 р. в с. Теремно [6, с. 23741, картка, 1941–1943 рр.)] у родині селянина Йозефа й Франтішки (Гейдукової) Коцеків. Родини Прокупеків і Коцеків сповідували римо-католицьку віру, хоча більшість чехів на той час уже перейшла в православ'я (див. Е. Крижанівський). Заборона на купівлю землі католикам, яка діяла з 1887 р., не давала можливості розгортати своє господарство молодим родинам. Водночас у 1892 р. така купівля дозволена чехам-православним.

Молода родина Прокупеків переїжджає до Києва й оселяється на Шулявці, де жили чеські робітники й техніки. Йозеф Прокупек влаштовується працювати на одне з підприємств, які належали чеським власникам (передбачаємо, що це був завод Гретера-Крживанека). У 1901 р. в родині народжується донечка Емілія (02.02.1901 р.) [5, арк. 101 зв.; паспортні дані] (див. фото 1).

Робота в Києві дала можливість молодій сім'ї накопичити певну суму грошей і вони в 1903 р. повертаються на Волинь й оселяються в Луцьку. На той час спостерігається активний рух чехів у міста, де вони, залишаючись приписаними до сільського стану, активно займаються ремісничим виробництвом, торгівлею, пивоварінням. Так, наприклад, у 1884 р. у містах Волині нараховувалося 220 чехів, у 1897 р. – 962, а в 1912 р. – уже 3571. [16, с. 46–51; 19, с. 66–67].

Із поверненням Йозеф Прокупек започатковує свою справу – завод та магазин сільськогосподарських машин, про що дізнаємося з публікацій у часописі «Русский чех» за 1906–1907 рр. [24, с. 51] (див. фото 2). У цей період родина Прокупеків зростає. У 1903 р. народжується дочка Здена [5, арк. 101 зв.], а 1904, 1908, 1910 і 1915 рр. – сини Йозеф, Франц, Ярослав і Вацлав [5, арк. 101 зв.; 6, с. 23741, картка, (1941–1943 рр.)] (див. фото 3). Батько будує будинок для великої родини. Він розміщувався в Луцьку на вулиці Київській, 178 (у 1921–1039 рр. – Алея Болеслава Хороброго, у 1939–1941 рр. – вул. 17 вересня, сучасний проспект Воли). Родина проживала там до рееміграції в 1947 р. (див. фото 4).

У 1921–1939 рр. чеське населення проживало компактними групами на території радянської України, зокрема на Волині (32 поселення), Одещині (вісім поселень), Київщині (п'ять поселень) [14, с. 6], а також у межах Волинського воєводства Польщі (за переписами, станом на 1921 р. 25 405 осіб,

у 1931 р. – 30 977) [30; 31]. Найбільш численними чеськими анклавними Волинського воєводства були Дубенський, Рівненський, Луцький повіти (51 колонія), а також найбільші міста Волині: Луцьк, Дубно, Ровно, Здолбунів, Ковель. Другий польський перепис 1931 р. зафіксував зростання кількості чеського населення воєводства до 31,5 тис. осіб [30, tab. XI; 31, tab. XI].

У Луцьку, воєводському місті Польщі, у 1921–1939 рр. вже працювало кілька підприємств, які належали чехам. Йозеф Малінський, голова Чеської Матіци Шкільної, у 1939 р. відзначав, що там проживало 100 чеських родин. Вони володіли трьома підприємствами, дев'ятьма слюсарними майстернями. Також серед чехів Луцька було 15 торговців, сім ремісників, 21 дрібних торговців, шість власників нерухомості, 11 землеробів, один адвокат, один редактор, 18 учителів і службовців, вісім робітничих родин [23, с. 55]. Серед щонайбільших дослідників Ярослав Вацулік називає завод Антоніна Свободи, пивоварню Вацлава Земана та слюсарний завод Йозефа Прокупека [25, с. 121]. На заводі Прокупека в той час працювала вся родина, а також близько 30 найманих працівників.

Йозеф Прокупек був не тільки успішним підприємцем, а й відомим благодійником, долучав до цієї справи і свою родину. Уже згаданий очільник ЧМШ Йозеф Малінський серед активних учасників громадського життя чеської общини та меценатів, які в 1929 р. долучилися до допомоги в будівництві чеської школи в Луцьку, називає голову родини Прокупеків, а також інших її членів: синів Йозефа Прокупека Вацлава та Йозефа, дружину брата Ярослава – Анну Прокупекову [23, с. 60–61].

У вересні 1939 р. за угодою з Німеччиною Радянський Союз увів війська на території Західної України. Із вересня 1939 р. радянська влада почала процес націоналізації. У січні 1940 р. Волинський обласний виконавчий комітет постановою «Про націоналізацію промислових підприємств» приймає рішення про націоналізацію «...механічних майстерень... Прокупека Й. (вул. 17 вересня, 178)... Прокупека Ярослава (брат Йозефа Прокупека – авт.) (вул. Крижова, 6)...» [8, арк. 1] (див. фото 5, 6, 7).

У тому ж січні 1940 р. Луцька міська рада приймає рішення про націоналізацію житлових будинків, зокрема й будинку Ярослава Прокупека (син Йозефа Прокупека – авт.) за адресою: вулиця 17 вересня, будинок 178 у Луцьку. У списку будинків, які підлягали націоналізації, указувалося, що за цією адресою розміщені два одноповерхових будинки загальною вартістю 50 тис. крб, усього 10 кімнат. За спогадами Мирона Ліпяніна (правнук Йозефа Прокупека – авт.), за згаданою адресою дійсно було два будинки. У додаток до інформації про розміри та вартість будинків указувалося, що їхній власник володіє механічною майстернею й використовує найману робочу силу. Вочевидь, саме останній факт і став основою для рішення про націоналізацію власності Прокупеків [9, арк. 12].

В архіві Волинської області у фонді Р-4 містяться справи, де є заяви про перегляд рішень про націоналізацію майна. Їх подали також Йозеф та Ярослав Прокупеки. Їхні заяви 29.08.1940 р. розглянуто Волинським облвиконкомом – і власність повернута, очевидно, оскільки працювали на підприємстві переважно члени родини [8, арк. 1–2].

Під час Другої світової війни підприємство Йозефа Прокупека, за спогадами родини, працювало, випускало сільськогосподарський реманент, здійснювало ремонтні роботи [21].

Після закінчення війни між Чехословаччиною та Радянським Союзом укладено угоду про оптацію [30]. Відповідно до угоди від 10 липня 1946 р. чеські родини, які проживали на території колишньої Волинської губернії, могли реемігрувати до Чехословаччини. Родина Прокупеків почала оформляти документи [10, арк. 33–34, 139–140]. У лютому – березні 1947 р. з території сучасних Волинської й Рівненської областей України виїхало близько 30 тис. волинських чехів [24]. Родина Прокупеків оселилася в Чехії в містечку Грушовани. Йозеф Прокупек прожив у Чехії зі своєю сім'єю в Грушованах до початку 50-х років ХХ ст. (див. фото 8).

Родина старшої дочки Йозефа Прокупека, Емілії, не змогла оформити документи на виїзд, оскільки її дочка була заміжня за росіянином, а отже голова сім'ї не мав чеського походження. Тому ця гілка родини залишилася на Волині. Зараз Ярослава Ліпяніна, правнучка Йозефа Прокупека, є заступником голови громадського товариства волинських чехів «Матіца Волинська». Наймолодший представник родини Антон Ліпянін – студент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки – планує продовжити навчання на батьківщині своїх предків.

Чеські колоністи на теренах Російської імперії адаптувалися до нових для них економічних та соціальних умов, створюючи громадські товариства й відкриваючи школи, намагалися зберегти

мову, традиції, історичну пам'ять свого народу. Перебуваючи в іноетнічному, хоча й слов'янському, середовищі, чехи не лише зберегли, але й збагатили чеську національну культуру. В умовах русифікації вони змогли плекати непоказні патріотичні почуття, виховувати молодь у традиціях і дусі чеського національного характеру, що сприяло утворенню та збагаченню загальночеського культурного простору. Високий рівень самосвідомості й самоорганізації (культурно-освітні, кооперативні та ін. організації) чеських колоністів, котрі протягом десятиліть трималися досить відособлено, намагаючись захистити та підтримати співвітчизника, спосіб життя яких носив своєрідний, захисний характер, давав ту основу, що захистила чехів від місцевих національних, релігійних, економічних впливів і дала можливість зберегти національну ідентичність.

Фото 1. Йозеф Прокупек із дружиною Франтішкою (Коцекова) та старшою дочкою Емілією. Київ, 1901 р.

Фото 2. Підприємство Йозефа Прокупека. Луцьк, кін. 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст.

Старша дочка Емілія з чоловіком
Антонієм Веселаком,
Луцьк, 1925 р.

Дочка Здена Прокупкова
(1903–1988),
Луцьк, орієнтовно 1925 р.

Старший син Йозеф Прокупек
(1904–1975),
Луцьк, 20-ті рр. XX ст.

Син Франц Прокупек
(1908–1962),
Луцьк, кін.30-х рр. XX ст.

Син Ярослав Прокупек
(1910–1946),
Луцьк, 20-ті рр. XX ст.

Син Вацлав Прокупек
(1915–1994),
Луцьк, 20-ті рр. XX ст.

Фото 3. Діти Йозефа Прокупека

Фото 4. Родина Йозефа Прокупека, Луцьк, кін. 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст.

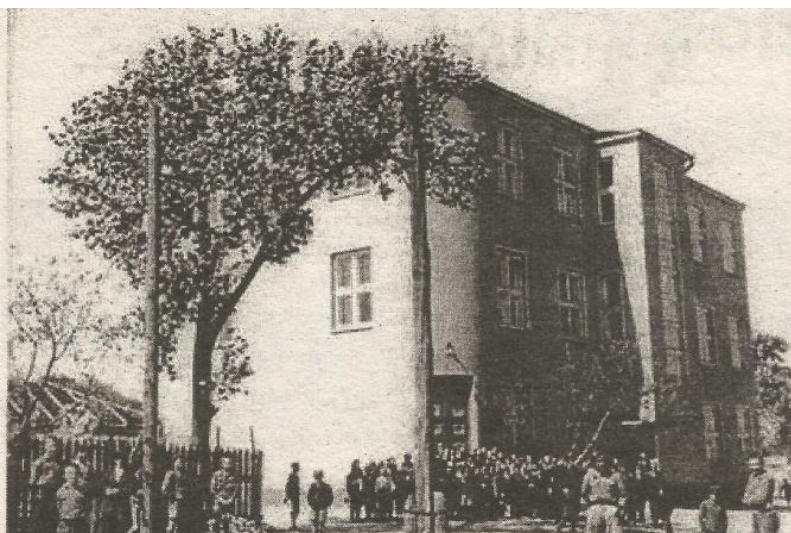

Фото 5. *Česká matice školská* – Чеська загальноосвітня школа в Луцьку, кінець 30-х рр. ХХ ст.

Фото 6. Святкування Різдва в Чеській Матіце шкільній. Луцьк, 1935 р.

Фото 7. Члени товариства ЧМШ на відпочинку в Йозефіні поблизу Луцька. Орієнтовно 1938 р.

Фото 8. Йозеф Прокупек із родиною. Чехословаччина, с. Грушовани в регіоні міста Літомержіце (Hrušovany na Litoměřicku), орієнтовно 1952 р.

Фото 9. Старша дочка Йозефа Прокупека Емілія Веселакова (Прокупкова) (1901–1991), її дочка Євгенія Лип'яніна (Веселакова)(1928–2012), зять Іван Лип'янін (1922–1991) та онук Мирослав. Луцьк, 1953 р.

Джерела та література

1. Бармак М. Німецьке, чеське та єврейське населення Волинської губернії (1796–1914 рр.) / М. Бармак. – Тернопіль, 1999. – 208 с.
2. Ванат І. Волинська акція / І. Ванат. – Пряшів, 2001. – 243 с.
3. Воронин А. Об иностранных поселенцах в Юго-Западном крае / А. Воронин. – М., 2001.
4. Громачевский С. Г. Ограничительные законы по землевладению в западном крае: с историческим обзором их, законодательными мотивами и разъяснениями / С. Г. Громачевский. – СПб., 1904. – 173 с.
5. Держархів Волинської області, ф. 22, оп. 1, спр. 297. Сповідальна книга Луцької кафедральної римокатолицької церкви і костелів Луцького деканату 1910 р.
6. Держархів Волинської області, Прописна картотека, ф. Р-174, 23741 картка, 1941–1943 рр.
7. Держархів Волинської області, ф. 35, оп. 9, спр. 391.
8. Держархів Волинської області, ф. Р-6, оп. 1, спр. 2а.
9. Держархів Волинської області, ф. Р-4, оп. 1, спр. 59а.
10. Держархів Волинської області, ф. Р-4, оп. 2, спр. 15а.
11. Історія чехів в Україні. – К. : НАУ, 2013. – 600 с.
12. Крижановський Е. М. Чехи на Волині / Е. Крижановский // Собрание сочинений. – Т. 2. – Киев, 1890.
13. Личков А. Юго-Западный край по данным переписи 1897 г. / А. Личков // Киевская старина. – 1905. – Июль–август. – С. 330–336.
14. Мазур В. М. Особливості соціально-економічного та культурно-освітнього розвитку національних меншин в Україні (1920–1929): порівняльний аналіз. – Київ ; Вінниця, 1999. – 201 с.
15. Общий свод по империи результатов разработки данных первой всеобщей переписи населения, произведенной 28 января 1897 года / под ред. Н. А. Троицкого. – Т. II. – СПб., 1905. – 196 с.
16. Памятная книжка Волинской губернии на 1886 год / Житомир, 1885. – 172 с.
17. Памятная книжка Волинской губернии на 1914 год / Житомир, 1913. – 548 с.
18. Полное собрание законов Российской империи. Собр. 2-е. – Т. 45. – Отд. 3-е. : 1870. – СПб, 1874.
19. Первая всеобщая перепись населения Российской Империи. – Т. VII : Волинская губерния. – СПб, 1904. – 281 с.
20. Спогади Франтішки Гофманової, 1929 р. н.
21. Спогади Мирона Ліпяніна, 1947 р. н.
22. Центральний державний історичний архів України в місті Києві (далі – ЦДА), ф. 442 (Канцелярія Київського, Волинського і Подільського генерал-губернатора), оп. 317, спр. 92, ч. 3.
23. Чеська загальноосвітня школа / упоряд. С. Г. Кратофіл, С. А. Шульга. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2008. – 112 с. (чеською та українською мовами).

24. Шульга С. Реєміграція волинських чехів на батьківщину (1946–1947 рр.) / С. Шульга // Проблеми гуманітарних наук : наук. зап. Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Вип. 14 : Історія. – Дрогобиц : Вимір, 2004. – С.81 – 92.
25. Шульга С. Виникнення та діяльність чеських культурно-освітніх та громадських товариств на Волині у міжвоєнний період. Україна в європейських міжнародних відносинах : наук. зб. Ін-ту історії України НАН України. – К., 1998. – С. 460–474.
26. Шульга С. Громадське життя чехів на Волині у чеських часописах (20–30-і роки ХХ століття). Чехи на Волині: історія і сучасність : праці Житомирського наук.-краєзнав. тов-ва дослідників Волині. – Т. 24. – Житомир ; Малин : «Волинь», 2001. – С. 25–30.
27. Česká školská vzdělanost na Voluně v letech 1920–1939. Česká matice školská // Чеська загальноосвітня школа / упоряд. С. А. Шульга та ін. – Луцьк, 2008. – 106 с. – С. 101–106 (чеською та українською мовами).
28. Vaculik Jroslav. Dejny Volynskych Čechů. – Т 1. / Jroslav Vaculik. – Praha, 1997. – 210 с.
29. Vaculik Jroslav. Dejny Volynskych Čechů. – Т 2. / Jroslav Vaculik. – Praha, 1997. – 223 с.
30. Pierwszy powszechny spis RP z dnia 30 wrzesnia 1921 r. – Т 23. – Warszawa : Wojewodstwo Wolynskie, 1926.
31. Drugi Powszechny Shis Ludnosci z dn. 9.12.1931 r. – Warszawa : Wojewodstwo Wolynskie, 1938. – 329 s.

Шульга Светлана. Семья волынских чехов Прокупеков. Рассматривается проблема миграции и социальной адаптации этнической группы чехов в среде украинского, русского и польского этносов, которые преобладали на территории Волынской губернии в XIX в. и Волынского воеводства в 20–30-х гг. XX в. Используя картографический метод исследования, на основе архивных документов прослеживается история семьи Йозефа Прокупека от момента поселения на Волини и до нашего времени. История семьи Прокупеков рассматривается сквозь призму истории чешской иммиграции в России. Выделяется три поколения семьи и определяются характерные черты их адаптации в разных экономических, социальных, политических, конфессиональных условиях: в селе XIX в., в губернском городе в начале XX ст., в воеводском городе межвоенного периода. Обуславливается проблема частичной ассимиляции чешского элемента в среде представителей других национальностей на протяжении столетий, определяются причины и факторы сохранения чехами национальных ментальных характеристик, традиций, языка.

Ключевые слова: эмиграция, чехи, волынские чехи, Волинь, национальная идентичность, менталитет.

Shul'ga Svitlana. Monogy Nopaedium of Volhynia Cech of Prokupekiv. History of monogynopaedium of Volhynia Cech of Prokupekiv is considered In the article, which emigrated from Czech on territory of the Volhynia province in 80th of 19th item For the detailed study of features of emigrant motion of Cech to Russia important excretions of human factor, show of influences emigration, on a separate man and monogynopaedium. History the monogynopaedium of Prokupekiv is considered through the prism of history of Czech immigration in the Russian empire, three generations are selected of monogynopaedium are selected and a level is determined them social adaptation during КНІКН–КНКН of item Parallels are conducted between Volhynia community of Cech and Czech diaspora of Kyiv, certainly their personal touches. The problem of assimilation of the Czech element is selected in the environment of inoetnichno population.

Key words: emigration, Cech, Volhynia Cech, Volhynia, national identity.

Стаття надійшла до редколегії
04.12.2014 р.

УДК 355.425.4: 94(477.83/.86) «1943»

Петро Росіцький

УНС як протидіючий фактор німецькій окупаційній владі: Перші бойові сутички (липень–вересень 1943 р.)

У статті подано детальний опис бойових зіткнень Української народної самооборони (УНС) із німецькими окупаційними силами влітку – на початку осені 1943 р. Відзначено їх оборонний характер, відображено елементи тактики українських повстанців.

Ключові слова: УНС, акція, німецькі військові, вишкільний курінь.